

MÜZİK ÖĞRETMENLERİNİN SANATSAL LİDERLİK DAVRANIŞLARI SERGİLEMESİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER¹

Rabia ÖVGÜ TAYLAN² Soner POLAT³

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; müzik öğretmenlerinin sanatsal liderliğe ve sanatsal liderlik davranışlarını sergilemelerine ilişkin görüşlerini öğrenmek, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki engelleri tespit etmek ve bu engellerden yöneticilere, velilere, öğretmenlere ve öğrencilere ilişkin hususların neler olduğunu ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma modellerinden olgubilim araştırma modeli kullanılmıştır. Bu bağlamda müzik öğretmenlerinin sanatsal liderliği kavramının bir olgu olarak ele alınması, katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşme formuna bağlı kalınarak derinlemesine görüşmeler yapılması, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki engellerin detaylı olarak incelenmesi amacıyla olgubilim araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen nitel veriler içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki engeller ağırlıklı olarak, törenler dışında müzik dersinin ve öğretmenin değersiz görülmesi ve önemsenmemesi, öğretmene moral ve motivasyonun verilmemesi, sanata duyarlı olunmaması ve ilgi gösterilmemesi ve sınav odaklı eğitim sisteminin varlığı olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, liderlik, sanatsal liderlik, sanat eğitimi, müzik öğretmeni

OBSTACLES TO MUSIC TEACHERS EXHIBITING ARTISTIC LEADERSHIP BEHAVIORS

35

ABSTRACT

The purpose of this research; is to learn the views of music teachers on artistic leadership and their artistic leadership behaviors, to identify the obstacles in front of music teachers to exhibit artistic leadership behaviors and to reveal what these obstacles are about administrators, parents, teachers and students. Phenomenology research model, one of the qualitative research models, was used in the research. In this context, a phenomenological research design was used in order to consider the concept of artistic leadership of music teachers as a phenomenon, to conduct in-depth interviews with the participants by adhering to the semi-structured interview form, and to examine in detail the obstacles that prevent music teachers from displaying artistic leadership behaviors. Qualitative data obtained from the research were analyzed using content analysis. As a result of the research, the obstacles in front of music teachers to exhibit artistic leadership behaviors are mainly seen as underestimation and disregard of the music lesson and the teacher except for the ceremonies, the lack of morale and motivation to the teacher, the lack of sensitivity and interest in the arts, and the existence of an exam-oriented education system.

Key Words: Art, leadership, artistic leadership, art education, music teacher.

Önerilen Atf:

Övgü Taylan, R ve Polat, S. (2022). **Müzik Öğretmenlerinin Sanatsal Liderlik Davranışları Sergilemesinin Önündeki Engeller.** Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)/ International Journal of Leadership Training (IJOLT), 6(1), 35-47. TrDoi: <https://trdoi.org/10.26023458/uled.1069876>

¹ Araştırma Makalesi - Kabul Tarihi: 08.02.2022 - Kabul Tarihi: 20/04/22

² Öğretmen, Kocaeli İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Kocaeli – Türkiye, rabiaovgutaylan@gmail.com orcid.org/0000-0002-7236-1548

³ Prof.Dr., Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kocaeli - Türkiye, spolat@kocaeli.edu.tr orcid.org/0000-0003-2407-6491

1.PROBLEM DURUMU

Çağın problemlerini aşmak ve ruhsal rahatlama için toplulukların sanata giderek daha fazla ilgi gösterdiği görülmektedir. Bu durum günümüz modern dünyasında daha sorumlu, yaratıcı, tutkulu ve şefkatli liderlere, yani sanatsal liderlere ihtiyacı doğurmaktadır (Purg & Walravens, 2015; Açıköz ve Polat, 2021). Sanatsal liderlik; duyguları buluşturarak deneyimler üzerine odaklanan, düşünen, üreten, özgür, uyumlu, içsel zenginliklerini yansıtabilen, güvenilir, estetik değerlere önem veren, yaratıcı, kendisi ile birlikte çevresini de değiştirebilen liderlerin gelişim sürecidir. Sanatsal lider, dönüşümsel, karizmatik, otantik lider özelliklerine sahip ve estetiği kullanan bir lider olarak, kendi estetik duygusunu ve deneyimlerini büyük bir haz ile paylaşmakta, yönetimindeki grubu etkileyerek estetik potansiyellerini ortaya çıkarmakta ve geleceğin sanatçı adaylarına yol göstermektedir (Marşap, 2004; Hansen, Ropo, & Sauer, 2007; Açıköz ve Polat, 2021). Günümüz liderlerinden çağın tüm karmaşıklıkları, ikilemleri ve zorlukları karşısında, kuruluşlarına, çalışanlarına ve topluluklarına rehberlik etmesi, tüm belirsizlikleri ve bilinmeyenleri yok etmesi beklenmektedir. Bu bakımdan liderlik bir sanat, ayrıca da sonuca ulaşmak için disiplin ve beceri gerektiren bir hareket ve zanaattır.

Sanatsal liderlik, bireylerin duygusal ve psikolojik dinamiklerini algılayan, ilham veren, değiştiren, hatta tedavi eden bir süreç olması bakımından, ulaşılmaz bir ideal ve zirveye ulaşmayı hedefleyen bir lider için yol gösterici tılsımdır (Ladkin & Taylor, 2010). Sanat, duygusal gereksinimler sonucu talep edilen, içinde bulunduğu topluma göre şekil alan ve topluma şekil veren, yaşayan dinamik bir unsur olması sebebiyle, sanatsal liderler vasıtasıyla insanlık tarihini yönlendirmiş, toplumları iyileştirmiş ve bütünleştirmiştir (Koç, 2008; Artut, 2002). Günümüzde dünyaya ve onun içinde yaşayan her şeye karşı sorumlu, yaratıcı, tutkulu ve şefkatli liderlere yani sanatsal liderlere ihtiyaç vardır. Öğretmenlik mesleği, doğasında liderlik özellikleri barındırmakta (Ulaş ve Tusun, 2017), planıcı, başlatan, kolaylaştıran, geliştiren, ilerleten, problem çözen, yöneten rolü ile bireyleri sanata yönlendirmektedir. Bu bağlamda, farklı düşünme becerilerine sahip, üreten, yaratıcı, sanata duyarlı ve çağdaş, bireylerin yetiştirilmesi için lider öğretmenlere büyük görevler düşmektedir.

Sanat ve sanat eğitimi, kültürel ve yaratıcı kazanımların elde edilmesinde önemli bir yere sahiptir. Toplumda sanat sevgisi ve bilinci oluşturma görevi üstlenmesi gereken kurumlarda sanat eğitimine gereken değerin verilmemesi, sanat sevgisi ve bilincinden yoksun öğrencilerin yetiştirilmesi sorunu, sanat eğitiminde aşılması gereken önemli sorunlardır. Toplumda, sanatsal farkındalığın ve ilginin yeterli düzeyde olmaması sonucu, sanatın olmasa da olabileceği düşünülmekte, sanat eğitimi değersiz görülmekte, birçok bireyi sanat eğitimi alma noktasında olumsuz etkilemektedir (Türe, 2007; Kırışoğlu, 2002). Bu bağlamda, özellikle sanat misyonu olan öğreticilerden müzik öğretmenlerinin; çağın gerektirdiği rolleri üstlenebilen, sanat eğitiminin önemi ve gerekliliği üzerinde farkındalığı olan, sanata ilgi duyan, ilham veren, özgür düşünebilen, sanatı diğer disiplinlerle ilişkilendirebilen, estetik bakış açısına ve farklı düşünme becerilerine sahip, üreten ve sanatı destekleyen sanatsal liderler olması beklenmektedir.

Sanatın dallarından olan müzik eğitimi ile devinışsel, bilişsel ve duyuşsal davranışlar istenilen yönde geliştirilebilir. Mesleğinin doğası gereği sanatla iç içe olan, ayrıca sanatsal bir lider de olan müzik öğretmenleri, öğrencilerini sanatla tanıştıran, sanatın teorik ve pratik bilgisini öğreten, sanatı doğru anlamaları ve anlamlandırmalarına destek olan öğretmenlerdir. Bu sebeple, müzik öğretmenlerinin çağın gerektirdiği sanatsal liderlik becerilerine sahip olması, sanatın öneminin, gereğinin, bireye ve topluma kattığı değerin farkındalığına sahip olması, öğrencilerini sanat tüketicileri olarak yetiştirebilmesi önem taşımaktadır. Bu kapsamda müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önünde, yöneticiler, öğrenciler, veliler ve öğretmenlere ilişkin engeller bulunmaktadır. Bu engeller, öğrencilerin ve toplumun geleceği ve daha sağlıklı ve sanata duyarlı bireylerin yetişebilmesi bakımından olumsuzluklar taşımaktadır. Bu engellerin ortaya konulması ve giderilmesi açısından çalışmanın gerekliliği önem arz etmektedir.

Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemelerinin önünde okullarda var olan fiziksel, kişisel, çevresel, yönetim, uygulama ve öğretmenin değerlendirmesi ile ilgili sorunlar bulunmaktadır (Sun, 1969; Öztürk, 2006; Bağcı ve Can, 2019). Yöneticiler, sanatsal derslerin öğrenciye sağlayacağı yararın ve motivasyonun bilgisinde olmamakta, müzik dersini yalnızca törenlerde akla getirmekte, müzik dersi içeriğine karışmakta ve anlayışsız davranmaktadır (Bağcı ve Can, 2019). Dolayısıyla, sanatın ve müziğin toplum yaşamındaki önemi düşünülerek, öğrencilerin ve toplumun geleceği ve daha sağlıklı bireyler yetiştirilebilmesi için müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önünde yer alan yöneticiler, öğrenciler, veliler ve öğretmenlere ilişkin olumsuz etkenler kaldırılmalıdır. Bu nedenle, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesini olumsuz etkileme potansiyeline sahip değişkenlerin belirlenmesine yönelik araştırmaların yapılması önem taşımaktadır. Araştırmada, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki engeller, yöneticiler, öğrenciler, veliler ve öğretmenler bağlamında analiz edilecektir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; müzik öğretmenlerinin sanatsal liderliğe ve sanatsal liderlik davranışlarını sergilemelerine ilişkin görüşlerini öğrenmek, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki engelleri tespit etmek ve bu engellerden yöneticilere, velilere, öğretmenlere ve öğrencilere ilişkin hususların neler olduğunu ortaya koymaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, örgütsel yaşamdaki insan motivasyonunu sanat açısından ele alarak, sanatsal liderlik aracılığıyla açıklamasından dolayı özel bir çalışmadır. Çalışma, bir sanat dalı olan müziği, sanatsal liderlik kavramı ile bütünleştirmesinden dolayı diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır. Literatürde, öğretmen liderliği önündeki engeller, müzik eğitiminde karşılaşılan engeller ve sanat eğitiminde karşılaşılan engellere ilişkin bazı çalışmalar bulunmasına karşın, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderliğine ilişkin çalışmalar bulunmamaktadır. Çalışma, sanatsal lider misyonuna sahip müzik öğretmenini, sanatsal liderlik kapsamında değerlendirerek literatürdeki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Ayrıca sanat ve sanatsal liderlik alan yazınında örnek teşkil ederek eksikliği gidereceği, ulusal ve uluslararası alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Yıldırım ve Şimşek (2016)'e göre nitel araştırma yöntemi, olgu ve algıları kendi doğal çevresi içerisinde gerçekçi bir şekilde değerlendiren gözlem, görüşme ve doküman analizlerinin kullanıldığı araştırma modelidir. Bu çalışmada nitel araştırma modellerinden olgubilim (fenomenoloji) modeli kullanılmıştır. Olgubilim, araştırmaya ilişkin merak edilen olgu ve algılarla ilgili detaylı ve zengin veriler sunan, bu olguları anlamlandıran, insanların belirli bir kavramla ilgili deneyimlerini, anlayışlarını, bakış açılarını ve algılarını ifade etmelerini sağlayan olguların özünü betimlemeyen bir yöntemdir (van Manen, 2007; Rose, Beeby, & Parker, 1995). Bu bağlamda “müzik öğretmenlerinin sanatsal liderliği” kavramı bir olgu olarak ele alınarak, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki engellerin detaylı incelenmesi amacıyla olgubilim araştırma deseni kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Kocaeli'nin merkez ilçelerindeki okullarda görev yapan 13 müzik öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında derinlemesine görüşme yapılan katılımcıların sanatla ilgili, sosyal çevrenin farkında ve deneyimlerini aktarabilecek gönüllü müzik öğretmeni adayları olması temel ölçütler olarak belirlenmiştir. Bu nedenle araştırmada, ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örneklem yöntemi, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışıldığı nitel araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi türlerindedir (Patton, 1987). Katılımcıların temel nitelikleri ve bilgileri görüşme sırasında toplanarak Tablo 1'e aktarılmıştır.

Tablo 1.

Müzik Öğretmenlerine Ait Demografik Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyeti	Eğitim Durumu	Hizmet Süresi	Okul Türü
ÖĞR1	Erkek	Lisans	5-10 yıl	Devlet
ÖĞR2	Erkek	Yüksek Lisans	5-10 yıl	Devlet
ÖĞR3	Kadın	Lisans	10-15 yıl	Devlet
ÖĞR4	Kadın	Lisans	15 yıl ve üzeri	Devlet
ÖĞR5	Erkek	Lisans	5-10 yıl	Devlet
ÖĞR6	Kadın	Lisans	5-10 yıl	Devlet
ÖĞR7	Erkek	Lisans	15 yıl ve üzeri	Devlet
ÖĞR8	Erkek	Lisans	5-10 yıl	Devlet
ÖĞR9	Erkek	Lisans	5-10 yıl	Devlet
ÖĞR10	Kadın	Lisans	10-15 yıl	Devlet
ÖĞR11	Erkek	Lisans	5-10 yıl	Devlet
ÖĞR12	Erkek	Yüksek Lisans	1-5 yıl	Özel
ÖĞR13	Kadın	Lisans	15 yıl ve üzeri	Devlet

Araştırmada derinlemesine görüşme yapılan öğretmenlerin isimleri belirtilmeden görüşmelerin sırasına göre (ÖGR1, ÖGR2 ...) şeklinde kodlama yöntemi kullanılarak tabloya aktarılmıştır.

2.3. Veri toplama Araçları

Olgu bilim araştırmalarında temel veri toplama araçlarından görüşme aracılığıyla, araştırmanın odaklandığı gerçekliği deneyimleyen, bu gerçekliği dışı yansıtabilecek bireylerden bilgi toplanmaktadır (Wilson, 2015; Yüksel ve Yıldırım, 2015; Yıldırım ve Şimşek, 2016; Creswell, 2020). Çalışmada, araştırmanın amacını gerçekleştirmeye yönelik gözlemler, görüşmeler ve dokümanların analizi gibi nitel veri toplama araçları kullanılmıştır. Katılımcılara sorulan sorular ise genellikle açık uçlu, genel ve olgunun anlaşılmasına ve deneyimlerin betimlenmesine katkı sağlayan niteliktedir (Creswell, 2020). Bu kapsamda çalışmada, araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formuna bağlı kalınarak açık uçlu sorular kullanılmıştır.

Bu soruların hazırlanma sürecinde alanyazın taranarak konuya ilişkin temel soruların çerçevesi belirlenmiştir. Görüşme formunda yer alan soruların iç geçerliliğini sağlamak üzere uzman görüşü alınarak ve araştırmaya dâhil olmayan bir öğretmen ile pilot uygulama gerçekleştirilerek görüşme formunun anlaşılabilirliği test edilmiştir. Gelen dönütlere göre, sorulara son şekli verilerek yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Çalışmanın amacı doğrultusunda görüşme kapsamında müzik öğretmenlerine yöneltilen sorular aşağıdaki şekildedir:

1. Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik yapmasında yöneticiler ile ilgili engeller nelerdir?
2. Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik yapmasında öğrenciler ile ilgili engeller nelerdir?
3. Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik yapmasında veliler ile ilgili engeller nelerdir?
4. Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik yapmasında öğretmenler ile ilgili engeller nelerdir?

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerini toplama aşamasında, her bir katılımcıdan randevu alınarak yarı yapılandırılmış görüşme formuna bağlı kalınarak yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilmesi için görüşmeler doğal çalışma ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sorularla ilgili bölümüne geçmeden önce, araştırmanın amacı, konuya ilişkin bilgiler ve gizlilik hakları açık olarak belirtilmiş, katılımcıların demografik özellikleri kayıt edilmiştir. Araştırma verileri toplanırken geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için katılımcıları yönlendirmemeye dikkat edilmiştir. Araştırma verilerinin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesi ve veri kaybının önlenmesi amacıyla görüşmeler katılımcıların onayı ile ses kaydına alınmıştır. Yapılan görüşmeler ortalama 15 dakika olmak üzere toplamda 195 dakika sürmüştür. Görüşmeler araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Yapılan görüşmeler sonucunda ses kayıtları ile elde edilen veriler yazıya dökülerek veri dokümanları oluşturulmuştur. Elde edilen bu nitel verilerin analizinde içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, verilerin içeriğinin objektif ve sistematik tanımlamalarını yapan, kontrollü yorumlama, betimleme, önceden belirlenmiş ölçütlere göre kavramların ölçülmesi, tematik kodlama ve belirli bir anlam çıkarılması amacıyla kategorilere ayırma amacı taşıyan araştırma tekniğidir (Berelson, 1995; Tavşancıl ve Aslan, 2001; George, 2003; Corbin & Strauss, 2008; Taylan, 2011; Kırıl, 2020). Verilerin analizinde kodlar organize edilerek ortak noktalardan alt temalar belirlenmiş, görüşler yansıtılarak doğrudan alıntılara yer verilmiş, neden sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirilen verilerden sonuçlara ulaşılmıştır.

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması için çeşitleme, uzman incelemesi ve katılımcı teyidine yer verilmiştir. Konu ve araştırma yöntemi hakkında uzman olan kişilerden görüşler alınmıştır. Görüşme formunda yer alan soruların iç geçerliliğini sağlamak üzere uzman görüşleri alınarak yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Aktarılabilişliğin sağlanması için araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Aynı zamanda görüşme sonuçlarına dayalı olarak ortaya çıkan verilerin ayrıntılı analizi yapılmış, ayrıntılı bir şekilde betimlemeye ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bu araştırmada ölçme araçlarının hazırlanması, uygulanması ve analizindeki tutarlılık uzman kişilerce incelenmiştir. Araştırmacı tarafından tüm nitel veriler kod, kategori ve tema şeklinde düzenlenmiş, uzman tarafından incelenmiştir. Araştırmaya ait nitel verilerdeki değişkenler ve bu değişkenlere ilişkin görüş birliği benzerlik oranının yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumda hesaplanan değerler, araştırmanın nitel verilerinin analiz sonuçlarının güvenilir olduğunu göstermektedir.

3. BULGULAR

3.1. Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinde yöneticiler ile ilgili engellere ilişkin görüşleri

Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemelerinde yöneticilerle ilgili engeller incelendiğinde, müzik dersine, müzik öğretmenine, yöneticilere ve öğrencilere ilişkin temaların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temalarda en çok vurgulanan konuların başında ise, öğretmenlere moral ve motivasyon verilmemesi, yöneticilerin sanata sevgi ve ilgi göstermemesi yer almaktadır. Müzik öğretmenlerine öncelikle alt problemleri tanımlamaları için “Sizce müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik yapmasında yöneticiler ile ilgili engeller nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Böylece öğretmenlerin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinde yöneticiler ile ilgili engellerin neler olduğuna yönelik algıları anlaşılmasına çalışılmıştır.

Öğretmenlerin verdiği cevaplar doğrultusunda, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik yapmasında yöneticiler ile ilgili engellere ilişkin algıları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Müzik Öğretmenlerinin Sanatsal Liderlik Davranışları Sergilemesinin Önündeki Yöneticiler İle İlgili Engeller

Alt Temalar	Kodlar	Katılımcılar
Müzik dersine yönelik etkiler	Önemsiz görülmesi ve ciddiye alınmaması	Ö1, Ö6, Ö8, Ö9
	Müzik sınıfına yer verilmemesi	Ö1, Ö6, Ö7
	Enstrümanları saklayacak ve kullanacak yer olmaması	Ö1, Ö6
	Destekleme kurslarının kapatılması	Ö2, Ö12
	Yeterli donanımın olmaması	Ö2, Ö3
	Siyasi görülmesi	Ö11
	Verimli çalışma esasına dayalı ders programı oluşturulmaması	Ö7, Ö12
	Törenler dışındaki etkinliklere yeterli sanatsal desteğin sağlanmaması ve değer verilmemesi	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö11, Ö12
	Diğer derslere göre eşit değer verilmemesi	Ö11, Ö13
Müzik öğretmenine yönelik etkiler	Moral ve motivasyon verilmemesi	Ö2, Ö9, Ö11, Ö13
	Fikir ve düşüncelerinin önemsenmemesi	Ö2
	Verdikleri eğitimin basit algılanması ve emeklerinin önemsenmemesi	Ö3, Ö7, Ö10
	İyi bir iletişim kurulmaması, ilgi ve değer verilmemesi	Ö2, Ö11, Ö12
	Diğer öğretmenlere göre eşit davranılmaması,	Ö9
	Özgür ve özgün çalışma ve program hazırlamada destek olunmaması, yapılan programların içeriğine karışılması	Ö7, Ö11
Yöneticilere bağlı etkiler	Kötü örnek olan bazı müzik öğretmenleri nedeniyle yöneticilerin müzik öğretmenlerine değer vermemesi	Ö6, Ö10
	Yöneticilerin sanata sevgi ve ilgi göstermemesi	Ö4, Ö5, Ö10, Ö11, Ö13
Öğrencilere yönelik etkiler	Yöneticilerin anlayışsızlığı ve çok yönlü olmayışı	Ö6, Ö9, Ö13
	Öğrencilerin olumsuzluklar sebebiyle yeterli eğitimi alamaması	Ö2, Ö6

Elde edilen bulgulara ilişkin doğrudan alıntı yapılan bazı öğretmenlerin cevapları şu şekildedir:

“...Zor şartlar altında okulda öğrencilerimle birlikte oluşturduğum müzik sınıfını, müdürümüz okulda yer olmadığı gerekçesiyle kaldırıp yerine hizmetli odası ve mescit yapmıştır. Sınıfın içinde yer alan piyano ve diğer enstrümanlar okulun kazan dairesine bırakılmıştır...” (Ö1)

“....Okul yöneticilerimiz bazen bize destekmiş gibi görünse de ille de kendi dediklerinin olmasını istiyorlar. Bu da benim motivemi düşürüyor. Müdürlerimiz bizimle güzel bir iletişim kuramıyor. Bundan zararlı çıkan bizler gibi gözükse de en çok öğrencilerimiz oluyor...” (Ö2)

“....Müzik dersi genellikle gereksiz görülüyor okul yöneticilerinin gözünde... Keşke okul yöneticilerimiz bizlere karşı daha anlayışlı olabilse ama genellikle onlar ne yazık ki müzik öğretmenlerini işe yaramaz olarak görüyorlar ve yaptığımız etkinlikler değer görülüyor....sanatçı kaprisi yapan müzik öğretmeni arkadaşlarım var. Bu kişiler bizim yanlış anlaşılmanıza sebep oluyorlar... hazırladığımız bir etkinliğin sonunda, bir teşekkürü bile çok gören okul yöneticilerimiz var...” (Ö6)

Verilen cevaplar kapsamda en fazla vurgulanan konu, müzik dersi alt teması altındaki müzik dersinin önemsiz görülmesi ve ciddiye alınmaması, törenler dışındaki etkinliklere yeterli sanatsal desteğin sağlanmaması ve değer verilmemesidir. Öğretmenler tarafından sıkça vurgulanan diğer alt temalar ise müzik öğretmeni ve yöneticilere ilişkin temalardır. Bu temalarda en çok vurgulanan kodlar ise, öğretmenlere moral ve motivasyon verilmemesi ve yöneticilerin sanata sevgi ve ilgi göstermemesidir.

3.2. Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinde öğrenciler ile ilgili engellere ilişkin görüşleri

Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderliklerinin önündeki öğrencilerle ilgili engeller incelendiğinde; değer vermeme, dış faktörler, okula ve öğretmene bağlı faktörlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Yapılan görüşmelerde en çok vurgulanan konuların başında ise; müzik dersinin önemsiz görülmesi ve değer verilmemesi, sınav ve eğitim sistemi sebebiyle akademik derslere daha fazla önem verilmesi, destekleme kurslarının kapatılması sebebiyle ilgi ve duyarlılığın azalması konularındır.

Tablo 3.

Müzik Öğretmenlerinin Sanatsal Liderlik Davranışları Sergilemesinin Önündeki Öğrenciler İle İlgili Engeller

Alt Temalar	Kodlar	Katılımcılar
Değer vermeme	Sanatın değersiz olduğu algısı	Ö1, Ö5
	Yüksek not verilmesi gereken ders algısı	Ö3, Ö4
	Özgüvensiz veya önyargılı öğrencilerin derse karşı olumsuz tutumları	Ö5
	Sanatın moral ve motivasyon faydasının fark edilmemesi	Ö6, Ö13
	Gerekli ve yeterli çaba içinde olmamaları, ders disiplininin dışına çıkmaları ve isteksiz olmaları	Ö7
	Argo sözcükler kullanan müziklere ilgi duymaları, halk kültürüne ilgisizlikleri	Ö8
	Önemsiz görülmesi ve değer verilmemesi	Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö11, Ö13
	Dış Faktörler	Sınav ve eğitim sistemi sebebiyle akademik derslere daha fazla önem verilmesi
Ailenin ve çevrenin etkisi		Ö1, Ö5, Ö11
Okula ve öğretmene bağlı faktörler		İlgilerini çekebilecek etkinliklerin yapılmaması, öğretmenin yetersizliği
	Müzik sınıfının olmayışı	Ö8
	Destekleme kurslarının kapatılması sebebiyle ilgi ve duyarlılığın azalması	Ö2, Ö6, Ö13
	Ders saatlerinin azlığı nedeniyle yeterli eğitimi alamamaları	Ö8, Ö13

Müzik öğretmenlerine alt problemleri tanımlamaları için ikinci olarak “Sizce müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik yapmasında öğrenciler ile ilgili engeller nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Böylece öğretmenlerin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinde öğrenciler ile ilgili engellerin neler olduğuna yönelik algıları anlaşılabilir şekilde aktarılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik yapmasında öğrenciler ile ilgili engellere ilişkin algıları Tablo 3’te verilmiştir.

Konuya ilişkin doğrudan alıntı yapılan bazı öğretmenlerin cevapları şu şekildedir:

“...Bence öğrencilerle ilgili engellerin başında sınav sistemi ve çevrenin etkisi yer almaktadır. Sanatın değersiz olduğu algısı sebebiyle öğrenciler de müziğe hem gerekli değeri vermemekte hem de korkarak yaklaşmaktadır...” (Ö1)

“...Öğrencilerimiz haklı olarak geleceğine yön vermek adına sınavlarda soru çıkan dersleri önemli görüyorlar. Dolayısıyla bizim dersler onların gözünde çok basit, değersiz, gereksiz gibi algılanabiliyor. Eğitim sistemimizin yapısında sorunlar var.. Pandemi nedeniyle de bizim derslerimize Destekleme ve Yetiştirme Kursları kapatıldı. Asıl en çok bu süreçte bizim derslerimize ihtiyaç vardı. Moral motivasyon açısından da öğrencilerimizin gerçekten sanatsal derslere ihtiyaçları var...” (Ö6)

“...Yetenekli olan öğrenciler bile, müziği çok sevmesine rağmen sınav sisteminden ötürü bu derse gereken ilgiyi gösteremiyor, yetenekleri ziyan oluyor... Öğrencilerimizin yeteneklerinin harcanmasında aile faktörü de çok büyük etken. Bence bu konuya ilk aileleri bilinçlendirerek başlamamız gerekir....Maalesef içinde bulunduğumuz eğitim sistemi yapısıyla mutsuz öğrenciler yetiştiriyoruz ve onlara yardımcı olamayan öğretmenler olarak bizler de çok mutsuzuz...” (Ö11)

Müzik öğretmenleri bu ana temayı değerlendirmeye alırken sanatsal liderlik davranışlarını sergilemelerinin önündeki öğrenciler ile ilgili en çok karşılaştıkları engellere vurgu yapmıştır. Bu kapsamda en fazla

vurguladıkları konu, değer vermeme alt teması altındaki müzik dersinin önemsiz görülmesi ve değer verilmemesi kodu ile dış faktörler alt temasında yer alan sınav ve eğitim sistemi sebebiyle akademik derslere daha fazla önem verilmesi kodudur. Bunun yanı sıra okula ve öğretmene bağlı faktörler alt teması içerisindeki destekleme kurslarının kapatılması sebebiyle ilgi ve duyarlılığın azalması da vurgulanmıştır.

3.3. Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinde veliler ile ilgili engellere ilişkin görüşleri

Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderliklerinin önündeki velilerle ilgili engeller incelendiğinde; müzik dersine, sanata ve müzik öğretmenine değer vermeme temaları ile diğer temalar ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda en çok vurgulananların başında ise; müzik dersinin gereksiz, önemsiz ve zaman kaybı olarak görülmesidir. Müzik öğretmenlerinin alt problemleri tanımlarken kullandığı üçüncü soru “Sizce müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik yapmasında veliler ile ilgili engeller nelerdir?” sorusudur. Böylece öğretmenlerin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinde veliler ile ilgili engellerin neler olduğuna yönelik algıları belirlenmiş ve aktarılmıştır. Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik yapmasında öğrenciler ile ilgili engellere ilişkin algıları tema, alt tema ve kodlar halinde gruplandırılarak Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.

<i>Müzik Öğretmenlerinin Sanatsal Liderlik Davranışları Sergilemesinin Önündeki Veliler İle İlgili Engeller</i>		
Alt Temalar	Kodlar	Katılımcılar
Sanata değer vermeme	Öğrencilere kültürel değerleri yansıtan müzikler dinletmemeleri, enstrüman kullanmamaları	Ö2, Ö7, Ö10, Ö13
	Sanata duyarlı ve bilinçli olmamaları, müziği sadece hobi olarak görmeleri	Ö2, Ö4, Ö7, Ö9
	Sanata ilgi ve sevgi duymamaları sebebiyle öğrenciyi olumsuz yönlendirmeleri	Ö8, Ö10, Ö12
Müzik dersine değer vermeme	Sınav ve eğitim sistemi sebebiyle akademik derslere daha fazla önem verilmesi	Ö6, Ö7, Ö9, Ö12
	Müzik dersinin gereksiz, önemsiz ve zaman kaybı olarak görülmesi	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13
	Yüksek not verilmesi gereken ders olarak algılanması	Ö1, Ö3
Müzik öğretmenine değer vermeme	Öğretmenin işinin basit görülmesi	Ö5
	Öğretmenin işine karışılması ve saygısızlık yapılması	Ö3
Diğer sebepler	Destekleme kurslarının kapatılması sebebiyle öğrencileri müzik kurslarına yazdıramamaları	Ö2
	Okulun durumu, sosyo-ekonomik durum vb. sebeplerle enstrüman alamamaları	Ö13

Elde edilen bulgulara ilişkin doğrudan alıntı yapılan bazı öğretmenlerin cevapları şu şekildedir:

“...Bence veliler de müziği, çocuklarının ek puan alması gereken ders olarak görmekteler. 100 dışında alınan notları kabul bile etmemekteler.. Çok az da olsa müziğe karşı duyarlı, çocuklarının en az bir enstrüman çalmasını isteyen veliler olsa da genel itibariyle bizim derslerimiz velilerin gözünde her zaman gereksizmiş gibi görülmektedir...” (Ö1)

“..Müzik çalışmalarının diğer dersleri engelleyici bir zaman dilimi olarak görmeleri, sanata sadece hobi gözüyle bakmaları, sanat değeri taşıyan, kültürel izler taşıyan ve müzik eserlerini evde, arabada dinlememeleri, çocuklarına dinletmemeleri, evlerinde bir enstrüman çalan, koroda yer alan kimsenin bulunmamasıdır..” (Ö7)

“...Sanatı seven, destekleyen velilerimiz olduğu gibi, sanatı gereksiz görüp olmasa da olur gözüyle bakan daha çok sayıda velilerimiz var. Müziğin sınavlarda soru çıkmayan ders olarak algılanıp velilerimiz tarafından basit görülmesi beni üzüyor. Halbuki sanatı sevdirmek ilk ailede başlıyor. Onlar çocuklarına sanat konusunda iyi öncülük edebilirlerse bu durum bizim de motivemizi artırır. Daha bilinçli öğrencilerle, daha güzel etkinlikler yapmış oluruz..” (Ö9)

Müzik öğretmenleri ana temayı değerlendirmeye alırken sanatsal liderlik davranışları sergilemelerinin önündeki veliler ile ilgili en çok karşılaştıkları engellere vurgu yapmıştır. Bu kapsamda en fazla vurguladıkları kod müzik dersine değer vermeme alt teması içerisinde yer alan müzik dersinin gereksiz, önemsiz ve zaman kaybı olarak görülmesi kodudur. Bunun yanı sıra sanata değer vermeme alt teması ve altında yer alan kodlarda en fazla vurgulanan kodlardandır.

3.4. Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinde öğretmenler ile ilgili engellere ilişkin görüşleri

Müzik öğretmenlerinin sanatsal liderliklerinin önündeki öğretmenlerle ilgili engeller incelendiğinde; müzik öğretmenleri ve diğer branşlar temaları ortaya çıkmaktadır. Görüşmeler neticesinde en çok vurgulanan ifadelerin başında ise, müzik dersine ve öğretmenine değer verilmemesi, destek olunmaması, yaptıkları etkinliklerin küçümsenmesi ve kışkırtılması, müzik dersine yeterli önemin verilmemesi ve basit görülmesi, öğrencilere de bu şekilde hissettirilmesi, işini hakkıyla yapmayan meslektaşların kötü örnek olması, müzik öğretmenlerinin idealist olmayışı, egoist davranışları ve fedakârlıktan kaçınmasıdır. Müzik öğretmenlerine alt problemleri tanımlarken yöneltilen son soru ise “Sizce müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik yapmasında öğretmenler ile ilgili engeller nelerdir?” sorusudur. Böylece öğretmenlerin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinde öğretmenler ile ilgili engellerin neler olduğuna yönelik algılar belirlenerek tabloya aktarılmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinde öğretmenler ile ilgili engellere ilişkin algıları tema, alt tema ve kodlar halinde gruplandırılarak Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5.

Müzik Öğretmenlerinin Sanatsal Liderlik Davranışları Sergilemesinin Önünde Öğretmenler İle İlgili Engeller

Alt Temalar	Kodlar	Katılımcılar
Müzik öğretmenleri	İşini hakkıyla yapmayan meslektaşların kötü örnek olması	Ö4, Ö6, Ö10
	Meslektaşlarla fikir çatışmaları ve iş bölümü anlaşmazlıkları	Ö5
	Öğretmenin idealist olmayışı, egoist davranışları ve fedakârlıktan kaçınması	Ö7, Ö10, Ö12
Diğer branşlar	Müzik dersine önem verilmemesi ve basit görülmesi, öğrencilere de bu şekilde hissettirilmesi	Ö3, Ö8, Ö9
	Dışlanma ve küçük görülme	Ö1, Ö11
	Değer verilmemesi, destek olunmaması, yaptıkları etkinliklerin küçümsenmesi ve kışkırtılması	Ö2, Ö4, Ö8, Ö11, Ö12, Ö13
	Sosyal etkinliklerde ve ortak görev paylaşımlarında gereksiz kışkırtıcı tavır ve davranışları	Ö5
	Diğer ders öğretmenlerinin işbirliğine yanaşmamaları, akademik çalışmaların dışında tutmaları	Ö7
	Moral ve motivasyon sağlanmaması	Ö2

Yapılan görüşmeler neticesinde müzik öğretmenlerinin ifadelerinden bazı örnekler şu şekildedir:

“...okul yönetiminden, velilerden hatta devletten destek görememek hepimizi yıldırılmış durumda. Ne yaparsak yapalım herkesin gözünde basit bir ders olarak görünüyoruz... Tabi ki hiçbir şey yapmayan meslektaşlarımız da var. Toplumda bu algıyı yaratan zaten hiçbir şey yapmayan meslektaşlarımız..” (Ö4)

“...Aynı zümredeki öğretmenlerle fikir çatışmaları, iş bölümü anlaşmazlıkları; farklı zümredeki öğretmenlerin ise bazen müzik öğretmenleri için düşük puanla atanmaları sebebiyle bu branşa karşı küçümseyici bakışları, özellikle sosyal etkinliklerde ortak görev paylaşımlarında gereksiz kışkırtıcı tavırları ve benzeri davranışlar görülen engellerdir..” (Ö5)

“...yeterli teknik ekipman, enstrüman ve müzik sınıfının olmaması, idarenin ve velilerin de destek olmaması diyebilirim. Diğer zümre öğretmenleri ise (hepsi için demiyorum) bu dersin düşük puanla atanması olduğunu düşündüğünden zaten bize karşı küçümseyici tavırlar takınıyorlar. Kendileri bazen okul için kılını bile kıpırdatmazken bizlerin kimseden destek görmeden, kendi ders saatlerimiz dışında fedakarlık yaparak canla başla hazırladığımız etkinlikleri de küçümseyip kışkırtabiliyorlar..” (Ö11)

Müzik öğretmenleri ana temayı değerlendirirken sanatsal liderlik davranışları sergilemelerinin önündeki öğretmenler ile ilgili en çok karşılaştıkları engellere vurgu yapmıştır. Bu kapsamda en fazla vurguladıkları alt tema diğer branşlar temasıdır. Bu kapsamda en çok vurguladıkları kod ise müzik dersine ve öğretmenine değer verilmemesi, destek olunmaması, yaptıkları etkinliklerin küçümsenmesi ve kışkırtılmasıdır. Bununla birlikte müzik dersine yeterli önemin verilmemesi ve basit görülmesi, öğrencilere de bu şekilde hissettirilmesi kodu da fazlaca vurgulanmıştır. Bunların dışında, müzik öğretmenleri alt teması içerisinde yer alan işini hakkıyla yapmayan meslektaşların kötü örnek olması ve müzik öğretmenlerinin idealist olmayışı, egoist davranışları ve fedakârlıktan kaçınması kodları da en fazla vurgulanan kodlardandır.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Müzik öğretmeninin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki yöneticiler ile ilgili engeller; müzik dersine yönelik etkiler, müzik öğretmenine yönelik etkiler, yöneticilere bağlı etkiler, öğrencilere yönelik etkiler olmak üzere dört alt temada toplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle; katılımcıların görüşlerinde vurguladıkları temaların içeriğinde en çok, “müzik dersinin değersiz görülmesi ve ciddiye alınmaması”, “törenler dışındaki etkinliklere yeterli sanatsal desteğin sağlanmaması ve değer verilmemesi”, “öğretmenlere gereken moral ve motivasyonun verilmemesi”, “yöneticilerin sanata sevgi ve ilgi göstermemesi”, “müzik sınıfına yer verilmemesi”, “verdikleri eğitimin basit algılanması ve emeklerinin önemsenmemesi”, “iyi bir iletişim kurulmaması, ilgi ve değer verilmemesi”, “yöneticilerin anlayışsızlığı ve çok yönlü olmayışı” kodlarının ifade edildiği görülmüştür.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, literatürde bulunan sonuçlar ile paralellik göstermektedir. Bağcı ve Can (2019)’ın yaptığı çalışmada, yöneticilerin sanatsal derslerin öğrenciye sağlayacağı yarar ve motivasyonun farkında olmadığı, müzik dersinin yalnızca törenlerde akla gelen bir alan olduğu, müzik dersi içeriğine karışıldığı, okul yönetiminin anlayışsızlığı ve seçmeli derslerde müzik dersinin konulmadığı belirtilmektedir. Günümüz eğitim kurumları içerisinde müzik eğitime, akademik derslerden oluşan sınav sistemi ve politikalarından dolayı daha az zaman ve önem verilmektedir. Öğrenci, veli, idareci ve diğer öğretmenler, müzik dersini ve müzik öğretmenini eğlencelik ve değersiz olarak görmekte, bu yaklaşım müzik öğretmenlerinin iş doyumunu olumsuz etkilemektedir (Krueger, 2000; Figueras, 2014; Öztürk, 2021). Ayrıca müzik öğretmenlerinin çalışma ortamlarında stresli olduğu, yıpranma ve sistemden ayrılma oranlarının yüksek olduğu ve tükenmişlik yaşadıkları gözlemlenmektedir (Hodge, Jupp, & Taylor, 1994; Kertz-Welzel, 2009; Figueras, 2014; Öztürk, 2021).

Can’ın (2006) çalışmasında, öğretmen liderliği önünde bürokratik engellerin, zaman sınırlılığının, öğretmenin formal yükünün ve sınav odaklı eğitim sisteminin olduğu belirtilmektedir. Müzik dersine ilişkin okullarda yöneticiler ile ilgili engellerin, yönetim kadrolarının olumsuz tutumları nedeniyle müzik dersliklerinin ve laboratuvarların oluşturulmaması, öğrencilerin bu tarz sebeplerle enstrüman tanımadan mezun olması, müzik öğretmenlerinin müzikle ilgili son gelişmeleri takip etmemesi, kendilerini geliştirebileceği ortam bulamaması önemli sorunlardandır (Can ve Çelikten, 2000; Toprakçı 2002; Akçay, 2003; Gün, 2009). Bunun yanı sıra, sınıf ortamlarının, müzik ders saatlerinin ve müzik dersi ile ilgili araç ve gereçlerin eksikliği müzik dersini olumsuz etkilemektedir (Gençel-Ataman ve Okay, 2009).

Sanat eğitiminin temel amaçlarından biri, bireyleri mental olarak dengeli, geniş bakış açısına sahip, üretken, yapıcı, sanata duyarlı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmektir. Müzik dersi öğrencilere, kendini ifade ederek rahatlayabilme imkânı sağlamakta, müzik dersinin öğrencilerin kişilik gelişimine olan katkısı diğer derslere oranla daha fazladır (Deveci, 2010; Özdoğan ve Dizdar, 2017). Yapılan araştırma sonuçlarından elde edilen veriler, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki yöneticilerle ilgili engellere ilişkin araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Okul yöneticileri, sanatsal lider olan müzik öğretmenlerinin liderlik yapabilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Müzik öğretmeninin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki öğrenciler ile ilgili engeller; değer vermeme, dış faktörler, okula ve öğretmene bağlı faktörler olmak üzere üç alt temada toplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle; katılımcıların sanatsal liderlik davranışlarını sergilemesine engel oluşturan öğrencilere ilişkin görüşlerinde vurguladıkları temaların içeriğinde en çok, “müzik dersinin önemsiz görülmesi ve değer verilmemesi”, “sınav ve eğitim sistemi sebebiyle akademik derslere daha fazla önem verilmesi”, “destekleme kurslarının kapatılması sebebiyle ilgi ve duyarlılığın azalması”, “ailenin ve çevrenin etkisi” kodlarının vurgulandığı görülmüştür.

Toraman (2013) çalışmasında, müzik derslerinin amacının farklı müzik türlerini tanıtmak, öğrencilerin sanatsal veya nitelikli müziği ayırt etmesini sağlamak olmasına rağmen istenilen kazanımlara ulaşılmadığını belirtmiştir. Müzik eğitimi ders programları ile öğrencilerin günlük hayattaki müziği yaşayışları arasındaki fark, öğrenci ve okul arasında anlamsal bir boşluk oluşturmaktadır (Beşevli Solmaz, 2009). Saban (2003) çalışmasında, internet kullanımının yaygınlaşmasının, çeşitli müzik türlerine ulaşımı kolaylaştırdığını, bu durumun öğrencinin duygusal, zihinsel, fiziksel ve estetik gelişimi üzerinde farklı etkiler gösterdiğini, bu etkilerin artışı ve çeşitlenmesinin, müzik öğretmenlerinin öğretim programındaki uygulamalarını güçleştirdiğini vurgulamaktadır.

Ayrıca, sınav sistemi ile adeta yarış atına dönen öğrenciler, bütün güçlerini, müzik dışındaki çalışmalara vermekte, sınıf seviyesi ve yaş ilerledikçe öğrenciler tarafından ciddiye alınmamakta, bu sebeple öğrenciler isteseler bile sanata karşı ilgi, güç ve istek duyamamaktadır (Kırıçoğlu, 2002; Saban, 2003; Nacakçı, 2006; Otacıoğlu Gürşen, 2007). Öğrencilerin gözünde, onlara hitap edebilecek fiziki ortamların oluşturulmadığı, enstrümanlar ve müzik arşivleriyle dolu sınıflarda ders yapılmadığı, fiziki ortamın yetersiz olduğu durumlarda, müzik dersinin daha sağlıklı işlenebilmesi ve daha eğlenceli ve verimli geçmesi mümkün olmamaktadır (Noyan, 2012).

Öğrencilerin, sanatsal değerleri görebilen, işitebilen, dokunabilen, tat alabilen bireyler olarak yetiştirilmesi ihtiyacı ancak sanat eğitimi ile karşılanabilir (San, 2004). Toplumda, sanatsal farkındalığın ve ilginin yeterli düzeyde olmaması sonucu, sanatın olmasa da olabileceği düşünülmektedir. Bu düşünceler sanat eğitiminin değersiz görülmesine sebebiyet vermekte, birçok öğrenciyi sanat eğitimi alma noktasında olumsuz etkilemektedir (Öztürk, 2021; Türe, 2007; Kırışoğlu, 2002). Yapılan araştırma sonuçlarından elde edilen verilerin, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki öğrencilerle ilgili engellere ilişkin araştırma bulgularıyla örtüştüğü söylenebilir. Öğretmenler, öğrencilerin gözünde liderlik misyonuna sahiptir. Öğrenciler, sanatsal lider olan müzik öğretmenlerinin liderlik motivasyonunu devam ettirebilmesinde önemli role sahiptir.

Müzik öğretmeninin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki veliler ile ilgili engeller; sanata değer vermeme, müzik dersine değer vermeme, müzik öğretmenine değer vermeme ve diğer sebepler olmak üzere dört alt temada toplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle; katılımcıların sanatsal liderlik davranışlarını sergilemesinde engel oluşturan velilere ilişkin görüşlerinde vurguladıkları temaların içeriğinde en çok, “müzik dersinin gereksiz, önemsiz ve zaman kaybı olarak görülmesi”, “sanata ilgi ve sevgi duymamaları sebebiyle öğrenciyi olumsuz yönlendirmeleri”, “sınav ve eğitim sistemi sebebiyle akademik derslere daha fazla önem verilmesi”, “sanata duyarlı ve bilinçli olmamaları, müziği sadece hobi olarak görmeleri” ve “öğrencilere kültürel değerleri yansıtan müzikler dinletmemeleri, enstrüman kullanmamaları” kodlarının vurgulandığı görülmüştür.

Çiçekay (2012) çalışmasında, kültürel değerlerin yeni kuşaklara aktarılmasında ve paylaşılmasında aileye büyük sorumluluklar düştüğü, öğrencinin başarısında velilerin öğrenci ile kurduğu iletişimin niteliğinin ve sıklığının önemli olduğu, velilerin dersler karşısındaki tepkilerinin öğrenciler için belirleyici olduğu, ailelerin kendi geçmişlerinin tortusunu taşıdıklarını belirtmektedir. Noyan (2012) çalışmasında, velilerin müzik dersi veya müzikle ilgili etkinliklerde çocuklarına daha fazla yardımcı olursa, öğrencilerin müzik dersine ve etkinliklere olan bakış açılarının olumlu yönde değişim göstereceğini belirtmektedir.

Sonuç olarak, öğrencilerin sanatsal faaliyetlerde sağladığı ilerlemeler ve öğrencinin sanata olan ilgisi, veliler tarafından fark edilmemekte, edilse dahi boşa zaman kaybı olarak değerlendirilmekte, öğrencinin akademik derslere daha çok ilgi göstermesi için öğrenciyi baskı yapmakta, sanata değer verilmemekte ve öğrencinin farklı alanlara yönlendirildiği görülmektedir. Okulun, ailenin ve çevrenin kurduğu ortaklığın merkezinde öğrenci bulunmaktadır. Aileden, okuldan ve çevreden yeteri kadar destek alan öğrenciler, kendilerini güvende hissetmekte, kapasitelerini tam kullanmakta ve okula karşı olumlu tutumlar geliştirmektedir (Epstein, 1995). Bu kapsamda, evde sanata karşı olumlu bir tutum sergileyen ailelerin çocukları da sanata duyarlı olmakta ve diğer derslerde de başarılı olmaktadır.

Müzik öğretmeninin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki öğretmenler ile ilgili engeller; müzik öğretmenleri ve diğer branşlar olmak üzere iki alt temada toplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle; katılımcıların sanatsal liderlik davranışlarını sergilemesinde engel oluşturan öğretmenlere ilişkin görüşlerinde vurguladıkları temaların içeriğinde en çok, “değer verilmemesi, destek olunmaması, yaptıkları etkinliklerin küçümsenmesi ve kiskanılması”, “müzik dersine önem verilmemesi ve basit görülmesi, öğrencilere de bu şekilde hissettirilmesi”, “öğretmenin idealist olmayışı, egoist davranışları ve fedakarlıktan kaçınması” ve “işini hakkıyla yapmayan meslektaşların kötü örnek olması” kodlarının vurgulandığı görülmüştür.

Can (2006) araştırmasında, öğretmenin meslek sevgisi ve heyecanının azalmasının, öğretmen liderliğinin önünde engel olduğunu belirtmektedir. Öğretmenlerin sanat eğitiminin bilincinde olmaması, yenilikçi yaklaşımlara sahip olmaması, bilgi eksikliği ve kendini geliştirmemesi gibi sebepler öğretmenlerin sanatsal liderlik yapması önündeki engellerdir (Büyükyıldırım, 2018; Bayraktar, 2019). Öğretmenlerin müzik öğretiminde kullanacakları zamanın ve kaynakların sınırlılığı, öğretmenin konuların içeriğinde ve zamanlamanın üzerinde profesyonelce değerlendirme yapabileceği bir yetkisinin bulunmaması, sanatsal liderlik yapabilmesinde de engel teşkil etmektedir. Öğretmenlere müzik dersine ilişkin düşünceleri sorulmamakta, sorulduğunda dahi informal seviyede olmakta, önerileri ise uygulamaya konmamaktadır. Bu sebeple öğretmenin bir lider olarak, öğrencilere güvenerek ve güven vererek, sınıfta bir rehber, koordinatör ve danışman rollerini oynayabilmesi gerekir (Can, 2006; Aslan, 2011).

Literatürdeki verilerin müzik öğretmenlerinin sanatsal liderliklerinin önündeki öğretmenle ilgili engellere ilişkin araştırma bulgularıyla örtüştüğü söylenebilir. Meslektaşları tarafından yeterince değer verilmeyen, destek olunmayan, yaptıkları etkinlikleri küçümsenen ve kiskanılan müzik öğretmenleri, sanatsal liderlik davranışlarını sergilemede gerekli motivasyonu bulamamaktadır. Müzik öğretmeninin sanatsal anlamda idealist olması, egoist davranışlardan ve sorumsuzluktan kaçınması, işini hakkıyla yapması ve örnek olması öğretmenlerin gözünde de onu sanatsal bir lider haline getirecektir.

Uygulamalara yönelik öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki engelleri kaldırmak için uygulamacılara şu önerilerde bulunulabilir;

- Elde edilen bulgularda ailelerin çocuklarını müzik eğitimine duyarlı olarak yetiştirmediği görülmektedir. Aileler, çocuklarının sanata karşı daha duyarlı olması için evde müzik eğitime karşı olumlu bir tutum sergilemeli, çocuğunun okul dışında da enstrüman kullanmasını ve müzik sanatı ile yetişmesini desteklemeli, sanat eğitimi süreçlerine dahil olmalı ve çocuğunu bu konuda bilinçlendirmelidir.
- Araştırma bulgularında yöneticilerin çoğunun sanatsal duyarlılığının olmadığı ve müzik öğretmenlerine değer vermediği görülmektedir. Okul yöneticileri müzik öğretmenleri ile iyi bir iletişim kurmalı, yeni yöntem, teknik ve ortamları öğretmenler ile paylaşmalı ve onları özendirerek sanat konusunda destek vermelidir. Kendisi de bir lider olan okul yöneticisi, daha sağlıklı ve duyarlı bireylerin yetişebilmesi için güçlü bir vizyona ve sanatsal değerlerin ve faaliyetlerin farkındalığına sahip, öğretmenleri sanatsal konularda ve sanatsal liderlik davranışları sergilemelerinde destekleyen ve iş birliği yapan kişi konumunda olmalıdır.
- Okullarda müzik eğitimi için uygun ve yeterli şartların olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin sanata ve müziğe ilgi duyabilmesi için onlara hitap edebilecek fiziki ortamların oluşturulması, enstrümanlar ve müzik arşivleriyle dolu sınıflarda ders yapılması, müzik dersinin daha sağlıklı, eğlenceli ve verimli geçmesine yönelik engellerin kaldırılması gerekmektedir. Müzik öğretmenin sanatsal liderlik yapabilmesinin önündeki zaman sınırlılığının ve sınav odaklı eğitim sisteminin engellenmesi gerekmektedir. Müzik dersine ilişkin okullarda sınıflar oluşturulmalı, müzik ders saatlerine zaman ayrılmalı, müzik dersi ile ilgili araç ve gereçlerin eksikliği giderilmeli, öğrencilere her türlü enstrüman tanıtılmalıdır.
- Çalışmada, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik konusunda yeterli ideallere sahip olmadığı, ayrıca diğer branş öğretmenlerince değersizleştirildiği görülmektedir. Müzik öğretmenleri müzikle ilgili son gelişmeleri takip ederek kendisini idealist bir lider olma konusunda geliştirmelidir. Müzik öğretmenlerinin sanatsal anlamda idealist olması, egoist davranışlardan ve sorumsuzluktan kaçınması, işini hakkıyla yapması ve örnek olması beklenmektedir. Öğretmenlerin, müzik öğretmeni olan meslektaşlarına değer vermesi, yaptığı etkinlikleri kutlaması ve destek olması gerekmektedir. Bu sebeple lider bir müzik öğretmeni, öğrencilere güvenerek ve güven vererek, sınıfta bir rehber, koordinatör ve danışman rollerini oynayabilmelidir.

Araştırmacılara yönelik öneriler

Araştırmacılar, bu çalışmanın bulgularından elde edilen alt tema ve kategorileri, müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesindeki engeller açısından farklı değişkenler olarak ele alarak inceleyebilir. Alt kategorilerde tanımlanan ve ortaya konulan sanata değer vermeme, müzik dersine değer vermeme, müzik öğretmenine değer vermeme, dış faktörler, okula ve öğretmene bağlı faktörler ve alt kategoriler gibi değişkenler ile müzik öğretmenlerinin sanatsal liderlik davranışları sergilemesinin önündeki engellere yönelik yeni çalışmalar yürütülebilir. Bu araştırmayı veya alt kategorilerde elde edilen bu araştırma sonuçlarını, farklı iller veya bölgelerde deneysel olarak ele alarak ve araştırmadaki değişkenlere ilişkin neden-sonuç ilişkileri kurarak müzik öğretmenin sanatsal liderliğinin önündeki engeller meta analizlerle ortaya konulabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, A., ve Polat, S. (2021). Sınıf öğretmenlerinin sanatsal liderliğe ve sanatsal liderlik davranışlarını sergilemelerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)*, 1 (1), 1-15.
- Akçay, A. (2003). Okul müdürleri öğretmenlerini etkileyebiliyor mu? *Milli Eğitim Dergisi*, 157, 75-88.
- Artut, K. (2002). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, M. (2011). *Öğretmen Liderliği Davranışları ve Sınıf İklimi: Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Bağlamında Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bağcı, H., ve Can, Ü. K. (2019). Müzik öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 14 (3), 391-410.
- Bayraktar, İ. (2019). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesinde Sanat Eğitime Yönelik Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

- Berelson, B. (1995). *Content Analysis in Communication Research*. New York: The Free Press.
- Beşevli, S. P. (2009). Popüler Kültür'ün Müzik Eğitimi'ne etkisi üzerine bir değerlendirme. 8. *Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi*, 19.
- Büyükyıldırım, S. (2018). *Okul Öncesi Öğretmenleri ve Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Görsel Sanatlar Öz Yeterlik Algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Can, N., ve Çelikten, M. (2000). Türkiye'de eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi süreci. *Milli Eğitim Dergisi*, 148, 50-55.
- Can, N. (2006). Öğretmen liderliği ve engelleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 137-161.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures For Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks: Sage.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (Çev. Ed: M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çiçekay, A. (2012). *Ortaöğretim 5. Sınıf Görsel Sanatlar Eğitimi Dersine Öğrenci Velilerinin Bakış Açılırları (Van İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Deveci, Ö. (2010). *İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin Müzik Dersi ve Müzik Öğretmenine Karşı Bakış Açılırlarına Yönelik İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Epstein, J. L. (1995). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 76 (9), 701-712.
- Figueras, E. J. (2014). *Constructing And Contextualizing A Multidimensional Burnout Profile Of High School Music Teachers*. Unpublished Dissertation, Boston University.
- Gençel-Ataman, Ö., ve Okay, H. H. (2009). İlköğretim Müzik Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Yaklaşım Dayalı İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programına Yönelik Görüşleri (Balıkesir İli Örneği). 8. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu*, 23-25.
- George, A. L. (2003). İçerik çözümlemesinde nicel ve nitel yaklaşımlar. İçinde: *İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi* (Der. ve Çev. Murat Sadullah Çebi). Ankara: Alternatif Yayınları, 9-47.
- Gün, E. (2009). *İlköğretim Okulu Müdürlerinin Müzik Dersine İlişkin Yaklaşımlarının Müzik Öğretmenlerinin Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi: Burdur ve Isparta İlleri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Hansen, H., Ropo, A., & Sauer, E. (2007). Aesthetic leadership. *The Leadership Quarterly*, 18 (6), 544-560.
- Hodge, G. M., Jupp, J. J., & Taylor, A. J. (1994). Work stress, distress and burnout in music and mathematics teachers. *British journal of educational psychology*, 64 (1), 65-76.
- Kertz-Welzel, A. (2009). Philosophy of music education and the burnout syndrome: Female view points on a male school world. *Philosophy Of Music Education Review*, 17 (2), 144-161.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi SBE Dergisi*, 15, 170-189.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta Eğitim Görmek, Öğrenmek, Yaratmak*. Ankara: Pegem Yay.
- Koç, E. (2008). *İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim-İş) Dersi Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi (1948-2007)*. Yüksek Lisans Tezi. Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Krueger, P. J. (2000). Beginning music teachers: Will they leave the profession? *Update*, 19 (1), 22-26.
- Ladkin, D., & Taylor, S. S. (2010). Leadership as art: Variations on a theme. *Leadership*, 6 (3), 235-241.
- Marşap, A. (2004). Modern resim-iş eğitiminde yaratıcı ve sanatsal önderlik. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (10), 11-21.
- Nacaklı, Z. (2006). İlköğretim Öğrencilerinin Müzik Dersine İlişkin Tutumları. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu*, Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

- Noyan, H. (2012). *Müzik Dersinin Müzik Beğenisine Göre İlköğretim Öğrencileri Üzerindeki Olumlu Olumsuz Etkilerinin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Otacıoğlu Gürşen, S. (2007). İlköğretim 5.6.7. sınıf öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 134-139.
- Özdoğan, S., ve Dizdar, B. (2017). Ortaokul yöneticilerinin müzik dersine ilişkin tutumları. *EKEV Akademi Dergisi*, 72, 291-308.
- Öztürk, E. (2006). *İlköğretim Okullarındaki İkinci Kademe Müzik Eğitimi ve Sorunları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Öztürk, Ö. (2021). Müzik öğretmenlerin iş doyumları ve bazı değişkenlerle ilişkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14 (77), 897-909.
- Patton, Q. M. (1987). *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*. London: Sage Publication.
- Purg, D., & Walravens, A. (2015). Arts and leadership: Vision and practice at the iedc-bled school of management. *Journal of Leadership Studies*, 9, 42-47.
- Rose, P., Beeby, J., & Parker, D. (1995). Academic rigour in the lived experience of researchers using phenomenological methods in nursing in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 21 (6), 1123-1129.
- Saban, A. (2003). A Turkish profile of prospective elementary school teachers and their views of teaching. *Teaching and Teacher Education*, 19 (8), 829-846.
- San, İ. (2004). *Sanat ve Eğitim*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Sun, M. (1969). *Türkiye'nin Kültür Müzik Tiyatro Sorunları*. Ankara: Ajans-Türk Matbaa.
- Tavşancıl, E., ve Aslan, A. E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Taylan, H. H. (2011). Sosyal bilimlerde kullanılan içerik analizi ve söylem analizinin karşılaştırılması. *Bingöl Üniversitesi SBE Dergisi*, 1 (2), 63-76.
- Toprakçı, E. (2002). Okul yöneticilerinin eşgüdümleme yeterliği. *Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (3), 87-94.
- Toraman, M. (2013). *Müzik Öğretmenlerinin İlköğretim Programında Yer Alan Müzik Dersine Yönelik Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma*. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Türe, N. (2007). *Eğitimde ve Öğretimde Bir Araç Olarak Görsel Sanatlar Eğitiminin Öğrencilere Sağladığı Katkılar*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ulaş, A. H., ve Tusun, M. (2017). *Uygulayıcı Öğretmen Liderliği Sürecinde Rehber İfadeler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Van Manen, M. (2007). Phenomenology of practice. *Phenomenology & Practice*, 1 (1), 11-30.
- Wilson, A. (2015). A guide to phenomenological research. *Nursing Standard*, 29 (34), 38-43.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, P., ve Yıldırım, S. (2015). Theoretical frameworks, methods, and procedures for conducting phenomenological studies in educational settings. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 6 (1), 1-20.